

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 543/2019-51

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. apríla 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátskou kanceláriou PETKOV & Co s. r. o., Šoltésovej 14, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ Mgr. Ivan Petkov, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Ružomberok v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 138/2015 a postupom Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Co 218/2019 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Ružomberok v konaní vedenom pod sp. zn.

5 C 138/2015 a postupom Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Co 218/2019 porušené boli.

2. Krajskému súdu v Žiline prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Co 218/2019 konal bez zbytočných prietáhov.

3. [REDAKOVANÉ] priznáva finančné zadosťučinenie v sume 5 000 € (slovom päťtisíc eur), ktoré sú Okresný súd Žilina a Krajský súd v Žiline povinné zaplatiť mu spoločne a nerozdielne do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Žilina a Krajský súd v Žiline sú povinné nahradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 640,65 € (slovom šesťstoštyridsať eur a šesťdesiatpäť centov) na účet jeho právneho zástupcu advokátskej kancelárii PETKOV & Co s. r. o., Šoltésovej 14, Bratislava, spoločne a nerozdielne do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti [REDAKOVANÉ] nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a sťažnostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 543/2019-21 zo 17. decembra 2019 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1

Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Ružomberok (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 138/2015 a postupom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Co 218/2019 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ ako žalobca podal 9. apríla 2009 na okresnom súde žalobu, ktorou sa proti žalovanej Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“), domáhal náhrady škody vo výške 67 400 € s príslušenstvom z titulu nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím o väzbe. Uvedené konanie bolo pôvodne vedené okresným súdom pod sp. zn. 6 C 12/2009. Na pojednávaní 11. novembra 2009 právny zástupca žalobcu navrhol rozšírenie žaloby tak, aby súd zaviazal žalovanú zaplatiť sumu 67 400 € z titulu náhrady nemajetkovej ujmy a sumu 7 794,20 € z titulu náhrady škody. Okresný súd návrhu vyhovel a pripustil zmenu (rozšírenie) žaloby v zmysle žalobcovho návrhu. Okresný súd následne 26. marca 2010 rozhodol medzitémnym (správne malo byť čiastočným, pozn.) rozsudkom č. k. 6 C 12/2009-206 (rozsudok, ktorý nadobudol právoplatnosť 12. mája 2010, pozn.), ktorým zaviazal žalovanú zaplatiť sťažovateľovi sumu 7 794,20 € z titulu náhrady škody. Predmetom ďalšieho rozhodovania okresného súdu ostal teda nárok žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 67 400 €.

2.1 Sťažovateľ uviedol, že na pojednávaní 20. júna 2012 pristúpil prostredníctvom svojho právneho zástupcu opätovne k návrhu na zmenu žaloby, pričom požadoval na žalovanej náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 200 000 €. Okresný súd pripustil uznesením na pojednávaní zmenu žalobného návrhu a zároveň na tom istom pojednávaní vyhlásil vo veci rozsudok č. k. 6 C 12/2009-331, ktorým zaviazal žalovanú k náhrade nemajetkovej ujmy vo výške 38 755 €, vo zvyšnej časti žalobu žalobcu zamietol.

2.2 Sťažovateľ ďalej vo svojej ústavnej sťažnosti podrobne opísal priebeh napadnutého konania vedeného na všetkých stupňoch sústavy všeobecných súdov, keď sa opakovane rozhodovalo o odvolaní, resp. dovolaní žalobcu i žalovaného. Uviedol, že v súčasnosti prebieha konanie sp. zn. 7 Co 218/2019 na krajskom súde, ktorý rozhoduje o odvolaniach sporových strán proti poslednému rozsudku súdu prvej inštancie č. k. 5 C 138/2015-658 z 22. septembra 2016. Podľa tvrdenia sťažovateľa nie je o jeho nároku

rozhodnuté ani po viac ako 10 rokoch od podania pôvodnej žaloby na okresnom súde. Podľa názoru sťažovateľa „... príčinou tohto stavu je opakované rušenie rozhodnutí všeobecných súdov nižšej inštancie zo strany súdov vyššej inštancie na základe účinne uplatnených opravných prostriedkov niektorou zo strán sporu (resp. oboma), pričom opakovanie takýchto situácií v rámci jedného sporového konania nezodpovedá ústavným a medzinárodným požiadavkám spravodlivosti súdneho konania...“.

2.3 Sťažovateľ je toho názoru, že okresný súd a krajský súd svojím nesprávnym, neefektívnym a procesne vadným postupom spôsobili zásah do jeho základných práv a v dôsledku toho trvá napadnuté konanie neprimerane dlho a dosiaľ nie je právoplatne skončené.

3. Na základe skutočností uvedených v ústavnej sťažnosti sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie rozhodol nálezom, v ktorom vysloví, že základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní na okresnom súde vedenom pod sp. zn. 5 C 138/2015 a v konaní na krajskom súde vedenom pod sp. zn. 7 Co 218/2019 porušené boli a prikáže krajskému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietáhov. Súčasne sa sťažovateľ domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 22 000 € a úhrady trov konania.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a krajského súdu, replika sťažovateľa

II.1 Vyjadrenie okresného súdu k obsahu ústavnej sťažnosti

4. V súvislosti s oznámením ústavného súdu o prijatí ústavnej sťažnosti sťažovateľa na ďalšie konanie a výzvou ústavného súdu na vyjadrenie sa k obsahu ústavnej sťažnosti zaujal okresný súd stanovisko podaním sp. zn. 1 Spr 4012/2020 z 31. januára 2020, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 3. februára 2020.

4.1 Predsedníčka okresného súdu uviedla podrobný popis priebehu napadnutého konania a predložila ústavnému súdu prehľad procesných úkonov vykonaným súdom prvej inštancie.

4.2 Z vyjadrenia okresného súdu vyplýva, že „... prvostupňový súd bezprostredne po podaní žaloby konal podľa môjho názoru plynulo, riadne, zhromažďoval všetky podklady potrebné pre rozhodnutie veci, rešpektujúc pritom návrhy sporových strán na doplnenie dokazovania, rozsudky boli vynesené včas, v primeraných lehotách, nedošlo k žiadnym subjektívnym prieťahom zo strany konajúcich sudcov...

... Dávam do pozornosti, že vec bola riešená na troch stupňoch súdnej sústavy, s čím je spojený určitý časový úsek. Preto prvostupňovému súdu nemožno pričítať dobu, kedy sa spis nachádzal na odvolacom a dovolacom súde, keď po vrátení spisu na prvostupňoví súd bolo vo veci priebežne a plynule konané v zmysle pokynov súdov vyššieho stupňa. Rozhodnutia okresného súdu boli vždy riadne a dostatočným spôsobom odôvodnené, nemožno ich hodnotiť ako arbitrárne, dôvodom pre ich zrušenie neboli nesprávne skutkové zistenia, respektíve právne posúdenia.

... Zo strany Okresného súdu Ružomberok nebolo preukázané také konanie, ktoré vykazuje znaky neefektívnej činnosti, teda nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty...“.

4.2 Zároveň predsedníčka okresného súdu vyslovila súhlas s upustením od ústneho prejednanía ústavnej sťažnosti [§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde].

II.2 Vyjadrenie krajského súdu k obsahu ústavnej sťažnosti

5. K obsahu ústavnej sťažnosti v časti napadnutého konania týkajúcej sa rozhodovania krajského súdu o odvolaní strán sporu na výzvu ústavného súdu zaujal stanovisko krajský súd. V podaní sp. zn. Spr 390/2019 z 21. januára 2020, ktoré bolo doručené ústavnému súdu 23. januára 2020, predsedníčka krajského súdu vyslovila súhlas s upustením od ústneho prejednanía veci [§ 58 ods.3 zákona o ústavnom súde].

5.1 Súčasťou stanoviska krajského súdu bolo obsiahle vyjadrenie zákonného sudcu, ktorý vo veci uviedol podrobný prehľad postupu krajského súdu v napadnutom konaní. V podstatnej časti vyjadrenia krajského súdu zákonný sudca k veci uviedol nasledujúce:

„... V ústavnej sťažnosti sťažovateľ zdôrazňuje, že svojou sťažnosťou sa obracia na ústavný súd v dôsledku neprimeranej dĺžky súdneho konania zapríčinennej nesprávnou a neefektívnou činnosťou všeobecných súdov a nie pre existenciu zbytočných prietahov...

... Krajský súd v Žiline, ako súd odvolací, prvýkrát o nároku žalobcu na náhradu škody titulom nemajetkovej ujmy rozhodoval rozsudkom z 16. januára 2013 sp. zn. 7Co/325/2012-367, ktorým zmenil rozsudok súdu prvej inštancie (na základe podaného odvolania žalobcu a žalovaného) tak, že zaviazal žalovanú k povinnosti zaplatiť žalobcovi (sťažovateľovi) titulom náhrady nemajetkovej ujmy sumu 13.000 € a vo zvyšnej časti návrh na nemajetkovú ujmu zamietol. Na základe podaného dovolania žalobcu a žalovaného Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením z 23. septembra 2014 sp. zn. 4Cdo/268/2013-500 rozsudok Krajského súdu v Žiline z 16. januára 2013 sp. zn. 7Co/325/2012 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Vychádzajúc z dôvodov uznesenia uvádzaných na strane 9 a 10 vyplýva, že najpodstatnejším dôvodom pre zrušenie rozsudku odvolacieho súdu bola výtka odvolacieho súdu vo vzťahu k súdu prvej inštancie, ako aj k odvolaciemu súdu, že tieto si neujasnili, či rozhodli o celej veci, vzhľadom na prejav právneho zástupcu žalobcu, ktorý učinil na pojednávaní konanom dňa 20. júna 2012 (č. l. 314 spisu), na ktorom okrem zmeny žaloby, v zmysle ktorej sa žalobca domáhal zaplataenia nemajetkovej ujmy v peniazoch v sume 200.000 € (súd prvej inštancie uznesením túto zmenu pripustil), zároveň právny zástupca žalobcu si uplatnil aj nárok na náhradu plnenia z neplatného skončenia štátnozamestnaneckého pomeru, resp. mal byť jeho prejav chápaný ako čiastočné spätvzatie žaloby a ďalej, či odvolanie bolo podané včas žalobcom a tiež, či odvolanie podala oprávnená osoba za žalovaného (odvolanie podala štátna tajomníčka vo vlastnom mene)...

... Krajský súd v Žiline po zistení, že žalobca podal odvolanie oneskorene a žalovaná podala odvolanie oprávnené (bolo podpísané oprávnenou osobou za MS SR), rozsudok okresného súdu v časti, v ktorej rozhodol o povinnosti žalovanej zaplatiť žalobcovi sumu 38.755 € z titulu náhrady nemajetkovej ujmy zrušil a v tomto rozsahu mu vec vrátil na ďalšie konanie, odvolanie žalobcu odmietol a rozsudok okresného súdu vo výroku, ktorým vo zvyšnej časti návrh zamietol, zostal nedotknutý. V dôvodoch svojho rozhodnutia odvolací

súd uložil okresnému súdu vykonať dokazovanie za účelom posúdenia dôvodnosti podanej žaloby, čo do základu, ako aj výšky možnosti priznania nároku na náhradu nemajetkovej ujmy...

... Posledným rozhodnutím krajského súdu je rozsudok z 22. februára 2017 sp. zn. 7Co/2/2017-733, ktorý na odvolanie žalobcu a žalovanej rozsudok Okresného súdu Ružomberok z 22. septembra 2016 sp. zn. 5C/13/2015-658 zmenil tak, že zaviazal žalovanú k povinnosti zaplatiť žalobcovi titulom náhrady nemajetkovej ujmy sumu 16.850 € a vo zvyšnej časti žalobu zamietol. Najvyšší súd SR uznesením z 30. júla 2019 sp. zn. 4Cdo/34/2018-773 rozsudok krajského súdu v časti, ktorou bola žaloba vo zvyšnej časti zamietnutá a v súvisiacom výroku o trovách konania zrušil a vec mu v tejto časti vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Z obsahu odôvodnenia uznesenia dovolacieho súdu vyplýva, že Najvyšší súd SR zrušil rozsudok odvolacieho súdu podľa ustanovenia § 420 písm. f). Za porušenie práva na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru považoval Najvyšší súd SR priznanie nemajetkovej ujmy v peniazoch (jeho výšky) odvolacím súdom na základe odlišného (alebo žiadneho) hodnotenia dôkazov ním vykonaných a to bez toho, aby ich sám zopakoval, pričom podľa názoru dovolacieho súdu neprihliadal aj na ďalšie skutočnosti, ktoré by mohli mať vplyv na výšku priznanej nemajetkovej ujmy...

... Vo vzťahu k rozhodnutiu dovolacieho súdu na základe uznesenia z 30. júla 2019 sp. zn. 4Cdo/34/2018 bola zo strany žalovanej podaná ústavná sťažnosť pre porušenie základných práv sťažovateľky zaručených v čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, keď sa s uvedenými dôvodmi pre zrušenie rozsudku odvolacieho Krajského súdu v Žiline z 22. februára 2017 sp. zn. 7Co/2/2017-733, nestotožnil. Na základe uvedeného, Krajský súd v Žiline uznesením z 8. januára 2020 sp. zn. 7Co/218/2019-812 odvolacie konanie vedené na Krajskom súde v Žiline pod sp. zn. 7Co/218/2019 prerušil do rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti žalovanej vedenej pod sp. zn. RVP 1927/2019...“

5.2 Na základe skutočností vyplývajúcich z vyjadrenia zákonného sudcu je krajský súd toho názoru, že k porušeniu sťažovateľom namietaných práv v dôsledku tvrdenej nesprávnej a neefektívnej činnosti krajského súdu nedošlo a navrhol ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovieť.

II.3 Replika sťažovateľa

6. Sťažovateľ reagoval na vyjadrenie okresného súdu a krajského súdu replikou z 11. februára 2020.

6.1 Vo vzťahu k vyjadreniu okresného súdu a krajského súdu sťažovateľ v podstatnej časti uviedol, že napadnuté konanie trvá neprimerane dlhú dobu v dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu a krajského súdu.

„... Predmetnú neefektivitu konania všeobecných súdov sťažovateľ vzhlíada v skutočnosti, že v rámci súdneho konania došlo (dochádza) k neprimeranému predlžovaniu jeho trvania v dôsledku opakovaného prejednávania veci.

... Z pohľadu sťažovateľa je preto podstatné, že dosiaľ (po takmer 11 rokoch), nebolo právoplatne rozhodnuté o celom jeho nároku (ale len o časti), pričom podstatným determinantom tejto skutočnosti bolo viacnásobné rušenie rozhodnutí (a to tak zo strany krajského súdu, ktorý zrušil rozhodnutie okresného súdu, ako aj zo strany Najvyššieho súdu SR, ktorý opakovane zrušil rozhodnutia krajského súdu). Skutočnosť, že počet zrušených rozhodnutí krajského súdu (Najvyšším súdom SR) je vyšší ako počet zrušených rozhodnutí okresného súdu (krajským súdom), nie je z pozície sťažovateľa podstatná (a to práve s prihliadnutím na zásadu jednotnosti konania). Dôsledok zrušení rozhodnutí je totiž pre sťažovateľa rovnaký – nie je právoplatne rozhodnuté o celom jeho nároku, ktorý uplatnil pred okresným súdom...“

6.2 Sťažovateľ zdôraznil aj tú skutočnosť, že v civilnom sporovom konaní sa uplatňuje zásada jednotnosti konania, ktorá vo svojej podstate znamená, že *„... konanie tvorí jeden celok od svojho začatia po jeho právoplatné skončenie...“*.

6.3 Sťažovateľ zároveň vyslovil súhlas s upustením od ústneho prejednávania ústavnej sťažnosti.

7. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu

8. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a súčasne sa domáha aj vyslovenia porušenia svojho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS105/07, IV. ÚS 90/2010).

11. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už označených práv vychádza ústavný súd tiež zo svojej dnes už ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý

znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

12. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila i v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie strany sporu v súdnom konaní a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

IV.

Vyhodnotenie postupu okresného súdu i krajského súdu a závery ústavného súdu

13. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

14. Táto povinnosť súdu do 1. júla 2016 vyplývala z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, v zmysle ktorej len čo sa konanie začalo, postupoval v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Povinnosť súdu a sudcu konať bez priet'ahov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

15. Aj keď ústavný súd pri formulovaní zásad pre určenie, či konanie prebieha v (ne)primeranej dobe, vychádza zo zložitosti vecí, z vlastného správania sťažovateľa, či z konania a postupu všeobecného súdu v konkrétnom napadnutom konaní, vzhľadom na celkovú dĺžku konania (viac ako 10 rokov) tieto kritériá nepovažoval v danej veci za významné podrobnejšie skúmať. V právnom štáte ani právne či skutkovo náročnejší spor nesmie trvať takúto dlhú dobu, lebo dôveryhodnosť justície je týmto poškodená zásadným spôsobom.

16. Ústavný súd v danom kontexte považuje za potrebné zdôrazniť, že všeobecný súd rozhodujúci ako súd prvej inštancie sa v počiatočnom štádiu napadnutého konania s otázkou opodstatnenosti (existencie) nároku sťažovateľa na náhradu nemajetkovej ujmy vysporiadal z ústavnoprávneho hľadiska v primeranej dobe (rozsudok okresného súdu č. k. 6 C 12/2009-331 z 20. júna 2012, pozn.), s čím sa stotožnili pri rozhodovaní o opravných prostriedkoch aj sudy jemu nadriadené.

16.1 Pretrvávajúcim problémom zostáva rozhodnutie konajúceho súdu vo zvyšnej časti uplatneného nároku žalobcu (zmena návrhu, rozšírenie žaloby z 11. novembra 2009 a 20. júna 2012, pozn.) a ustálenie výšky nemajetkovej ujmy, ktorá má byť žalovanou stranou zaplatená.

16.2 Vo vzťahu k námietke sťažovateľa týkajúcej sa celkovej dĺžky napadnutého konania tak ostáva otvorenou otázkou jeho subjektívnej (ne)spokojnosti s priznanou výškou nemajetkovej ujmy vyčíslenej v peniazoch (závislej od voľnej úvahy sudcu, avšak podloženej vykonanými dôkazmi), ktorá žalobcu vedie – a potenciálne v budúcnosti môže stále viesť – k opakovanému podaniu opravných prostriedkov.

17. Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že sťažovateľovi nemôže byť vytýkané uplatnenie procesných prostriedkov, ktoré stranám sporu na ochranu ich práv poskytuje vnútroštátny právny poriadok (v konkrétnom sťažovateľovom prípade opakovane podaný riadny a mimoriadny opravný prostriedok, pozn.), a naopak štát nemôže zodpovedať za prietahy, ktoré v dôsledku nevyhnutnosti vysporiadať sa s takýmito návrhmi vznikli [pozri napr. rozsudok EŠLP vo veci Dostál proti Českej republike z 25. 5. 2004, č. 52859/99].

18. V súlade s judikatúrou ESLP však nemožno ospravedlniť prietahy, ktoré vznikajú opakovaným zrušením rozhodnutí súdov nižších inštancií, najmä ak sú im nadriadenými súdmi vytýkané chyby, ktorých sa v konaní dopustili [napr. rozsudok ESLP vo veci Spas Todorov proti Bulharsku z 5. 11. 2009, č. 38299/05, § 41 – § 44].

19. Posúdením priebehu napadnutého konania ústavný súd vzhliadol v postupe konajúcich súdov značnú nesústredenosť. Jednotlivé rozsudky boli na základe podaných opravných prostriedkov žalobcu opakovane zrušované súdom vyššej inštancie, pričom možno osobitne zvýrazniť, že Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pri rozhodovaní o dovolaní opakovane vrátil vec krajskému súdu na nové konanie a rozhodnutie.

19.2 Ústavný súd venoval obzvlášť pozornosť v poradí ostatnému rozhodnutiu vo veci samej – rozsudku krajského súdu č. k. 7 Co 2/2017-733 z 22. februára 2017, ktorý najvyšší súd uznesením č. k. 4 Cdo 34/2018-773 z 30. júla 2019 v časti, ktorou bola žaloba vo zvyšnej časti zamietnutá, a v súvisiacom výroku o trovách konania zrušil a vec mu v tejto časti vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

19.3 Prípustnosť dovolania najvyšší súd odôvodnil v zmysle § 420 ods. 1 písm. f) CSP, a teda konštatoval nesprávny procesný postup konajúceho súdu, pričom porušenie práva strany sporu na spravodlivý proces videl v tom, že krajský súd dospel k určaniu výšky nemajetkovej ujmy (k jej vyčísleniu v peniazoch) na základe odlišného (alebo žiadneho) hodnotenia dôkazov ním vykonaných, a to bez toho, aby ich sám zopakoval, pričom podľa názoru dovolacieho súdu neprihliadal aj na ďalšie skutočnosti, ktoré by mohli mať vplyv na výšku priznanej nemajetkovej ujmy.

19.4 Opätovné vrátenie veci krajskému súdu na nové rozhodnutie z dôvodu jeho nesprávneho procesného postupu indikuje ďalšie oddialenie dosiahnutia konečného rozhodnutia pre strany sporu.

19.5 Navyše, ústavný súd nemohol opomenúť ďalšiu skutočnosť oddiaľujúcu konečné rozhodnutie vo veci, keď z obsahu spisového materiálu, ako aj z vlastnej rozhodovacej činnosti zistil, že Slovenská republika, zastúpená ministerstvom spravodlivosti, ústavnou sťažnosťou z 30. novembra 2019, vedenou pod sp. zn. Rvp 1927/2019, napadla uznesenie najvyššieho súdu č. k. 4 Cdo 34/2018-773 z 30. júla

2019 a že krajský súd z tohto dôvodu odvolacie konanie vedené pod sp. zn. 17 Co 218/2019 prerušil.

20. Ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou pripomína, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna a neefektívna (nesústredená) činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (napr. IV. ÚS 22/02, III. ÚS 103/09).

21. Možno tak uzavrieť, že v napadnutom konaní okresného súdu i krajského súdu došlo k neprimeraným priet'ahom, čím bolo zasiahnuté do ústavne zaručeného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, takže podmienky zásahu ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, tak ako boli uvedené, sú tu splnené (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

22. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

23. Priet'ahy či nečinnosť súdu v konaní sú ústavným súdom hodnotené ako iný zásah súdu voči základným ústavne zaručeným právam (slobodám). Pritom taký zásah sám nie je výrazom (výsledkom) riadnej rozhodovacej právomoci súdu a ako taký sa vymyká obvyklému, prieskumnému či inému konaniu. Z tejto fakticity vyplýva, že porušenie práva na primerané súdne konanie nemožno dodatočne napraviť. Možno zabrániť, aby nedošlo k ďalším priet'ahom (ústavným príkazom), ale už raz vzniknutý priet'ah odstrániť nemožno, možno len poskytnúť za porušenie tohto práva primeranú finančnú náhradu podľa čl. 127 ods. 3 ústavy.

24. Vzhľadom na to, že napadnuté konanie vedené na krajskom súde bolo v čase rozhodovania ústavného súdu o tejto ústavnej sťažnosti prerušené (uznesenie krajského súdu č. k. 7 Co 218/2019-812 z 8. januára 2020 o prerušení konania) z dôvodu rozhodovania o ústavnej sťažnosti žalovanej podanej ústavnému súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd formuloval príkaz konať (bod 2 výroku tohto nálezu) pre prípad, keď krajský súd bude môcť ďalej pokračovať v konaní.

25. Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

26. Sťažovateľ sa domáhal priznania finančného zadosťučinenia v sume 22 000 €. Svoj návrh na priznanie finančného zadosťučinenia sťažovateľ zdôvodnil tým, že neprimeraná dĺžka súdneho konania sa nedá účinne odstrániť žiadnym prostriedkom právnej ochrany, a teda porušenie práv sťažovateľa je nenapraviteľné. Podľa sťažovateľa „*v dôsledku súdneho konania, ktoré objektívne javí známky neprofesionality, a ktoré hlavne trvá absolútne neakceptovateľne dlhý čas, bola sťažovateľovi spôsobená značná psychická ujma, ktorá sa neschopnosťou súdov vec rozhodnúť riadne aj naďalej prehlbuje*“.

27. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade priznanie primeraného finančného zadosťučinenia prichádza do úvahy, pričom ústavný súd pri určení finančného zadosťučinenia vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu.

28. S prihliadnutím na celkovú dĺžku konania vedeného na všetkých stupňoch všeobecných súdov, berúc do úvahy konkrétne okolnosti prípadu, v ktorom právna neistota

sťažovateľa nedosahuje až taký vysoký stupeň intenzity, keďže aktuálne sa rozhoduje o zvyšnej časti ním uplatneného nároku, čo sa týka jeho výšky, považoval ústavný súd za primerané priznanie finančného zadosťučinenia v sume 5 000 € (bod 3 výroku tohto nálezu), ktoré sú mu povinné okresný súd a krajský súd zaplatiť spoločne a nerozdielne a vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhoveli (bod 5 výroku tohto nálezu).

28.1 Ústavný súd na tomto mieste pripomína, že primerané finančné zadosťučinenie nie je kompenzáciou za možný neúspech v spore či náhradou nemajetkovej ujmy uplatňovanej sťažovateľom ako žalobcom v konaní pred všeobecným súdom.

VI.

Trovy konania

29. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia v konaní vedenom ústavným súdom. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

30. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2018, ktorá bola 980 € a za I. polrok 2019, ktorá bola 1 062 €.

31. Ústavný súd priznal úhradu za tri úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti, replika sťažovateľa) v súlade s § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov advokátskej kancelárii PETKOV & Co s. r. o. Úhrada za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2019 (2 x 163,33 €) spolu s režijným paušálom (2 x 9,80 €) a úhrada za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2020 (1 x 177 €) spolu s režijným paušálom (10,62 €) predstavuje sumu trov konania 533,88 €, ku ktorej je nutné pripočítať

20 % DPH, ktorej je právny zástupca sťažovateľa platiteľom [§ 18 ods. 3 vyhlášky], čo predstavuje sumu trov konania celkom 640,65 €.

32. Priznanú náhradu trov konania sú okresný súd a krajský súd povinné nahradiť spoločne a nerozdielne na účet právneho zástupcu sťažovateľa advokátskej kancelárie PETKOV & Co s. r. o., Šoltésovej 14, Bratislava, v lehote uvedenej v bode 4 výroku tohto nálezu [§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP].

33. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. apríla 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu